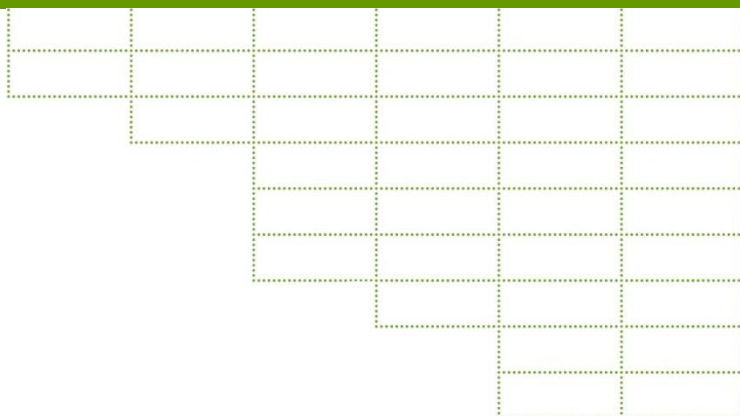

Oppsummering av statlige virksomheters vurdering
av behovet for internrevisjon

Direktoratet for økonomistyring, 28. juni 2016

Innhold

Sammendrag.....	3
1 Bakgrunn og formål	6
2 Fakta og tallgrunnlag	7
2.1 Populasjon.....	7
2.2 Manglende vurderinger	10
2.2.1 Søknader om utsatt frist og andre unntak.....	11
2.2.2 Mottatte fellesvurderinger.....	11
2.2.3 Mottatte vurderinger fra virksomheter som ikke er underlagt punkt 4 i R-117.....	11
2.2.4 Mottatte redegjørelser fra virksomheter som har etablert internrevisjon.....	12
2.3 Konklusjoner mottatte vurderinger	12
2.3.1 Involvering av departementene	13
3 Sammenstilling, vurdering og analyse	14
3.1 Omtale av vurderingskriterier i R-117	14
3.1.1 Omtale av vurderingskriteriene størrelse, kompleksitet, risiko og vesentlighet.....	14
3.1.2 Omtale av vurderinger av kvalitet og modenhet på styring og kontroll	14
3.1.3 Omtale av kost/nytte i vurderingene	15
3.1.4 Oppsummering av vurderingskriterier	15
3.2 Nye internrevisjoner i staten	16
3.2.1 Planer for videre arbeid med å etablere internrevisjon	17
3.2.2 Avgjørende kriterier for etablering av internrevisjon	19
3.2.3 Organisering av eksisterende og nye internrevisjonsfunksjoner i staten	19
3.3 Virksomheter som konkluderer med <i>ikke</i> å etablere internrevisjon.....	21
3.3.1 Avgjørende kriterier for negativ konklusjon.....	22
3.3.2 Internrevisjonslignende ordninger som er i bruk blant virksomheter som har konkludert med ikke å etablere en internrevisjon	24
3.3.3 Plan for videre arbeid med styring og kontroll	25
3.4 Bruk av DFØs veiledningsmateriell.....	25
4 Avsluttende kommentarer	27
4.1 Virksomheter med internrevisjon som andel av statens utgifter.....	27
4.2 Bruk av internrevisjon i Sverige	27
4.3 Er formålet med reguleringen oppnådd?.....	27

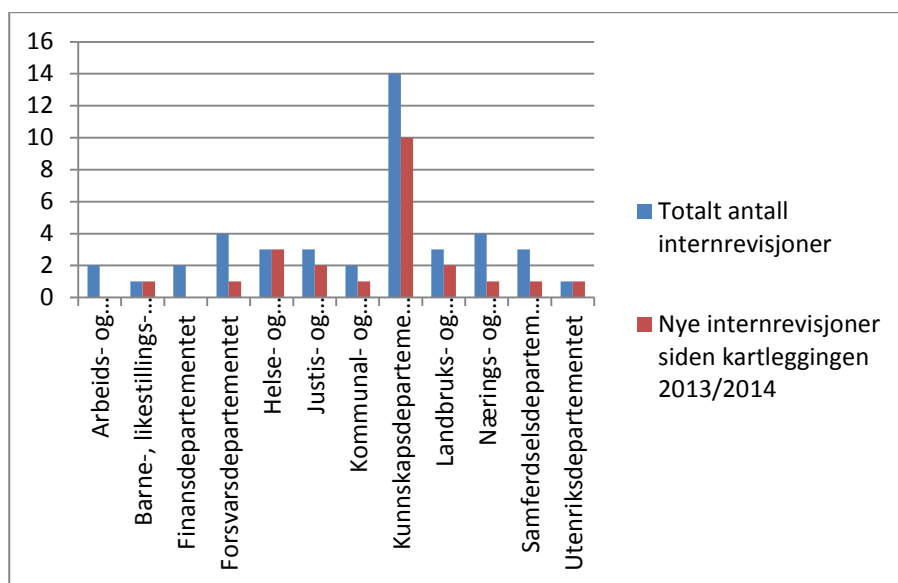
Sammendrag

72 virksomheter er pålagt å vurdere bruk av internrevisjon etter DFØs oversikt¹. Det er mottatt kopi fra 61 av disse virksomhetene per 20. juni 2016². DFØ mangler vurderinger fra 11 virksomheter per 20. juni som etter kravet i punkt 4 i R-117 er pålagt å vurdere bruk av internrevisjon for første gang innen 1. mai 2016.

Gjennomgangen av mottatte vurderinger viser at det er 22 virksomheter som siden kartleggingen i 2013/2014³ har konkludert med at de vil ta i bruk internrevisjon innen 1-2 år.

Per 20. juni 2016 er det således totalt 45⁴ virksomheter i staten som har etablert, eller skal etablere internrevisjon i løpet av de to neste årene. Disse 45 virksomhetene dekker til sammen ca. 49⁵ pst av statsbudsjettets totale utgifter ekskl. Statens pensjonsfond utland. Trekker vi ut overføringer til kommunene og helseforetakene (som har separate ordninger for internrevisjon), dekker virksomheter med internrevisjon i staten 64 pst. av statens totale utgifter.

Figuren under viser det totale antallet internrevisjoner i staten per 20. juni (45 stk.) fordelt per departement.

Figur 1 Oversikt over totalt antall internrevisjoner per departement. Eksisterende og nye internrevisjoner etter kartleggingen i 2013/2014 basert på mottatte vurderinger per 20. juni 2016.

¹ Kilde bruttobudsjetterte virksomheter: Statsregnskapet utgifter og inntekter over 300 mill. kroner per 31.12.2015. Kilde nettobudsjetterte virksomheter: Oversikt mottatt fra Finansdepartementet innrapporterte tall på inntekter og utgifter over 300 mill. kroner til FIN fra fagdepartementene mars 2016. I tillegg er Forsvarsmateriell og Direktoratet for e-helse etablert 1.1 2016.

² Kopi av vurderingene har kommet løpende også i stor grad etter 1. mai som var fristen. Det er også mottatt vurderinger fra fire virksomheter som ikke er pålagt å sende inn vurdering, hvorav tre har internrevisjon fra tidligere.

³ *Bruk av internrevisjon i staten*, fra 6. juni 2014.

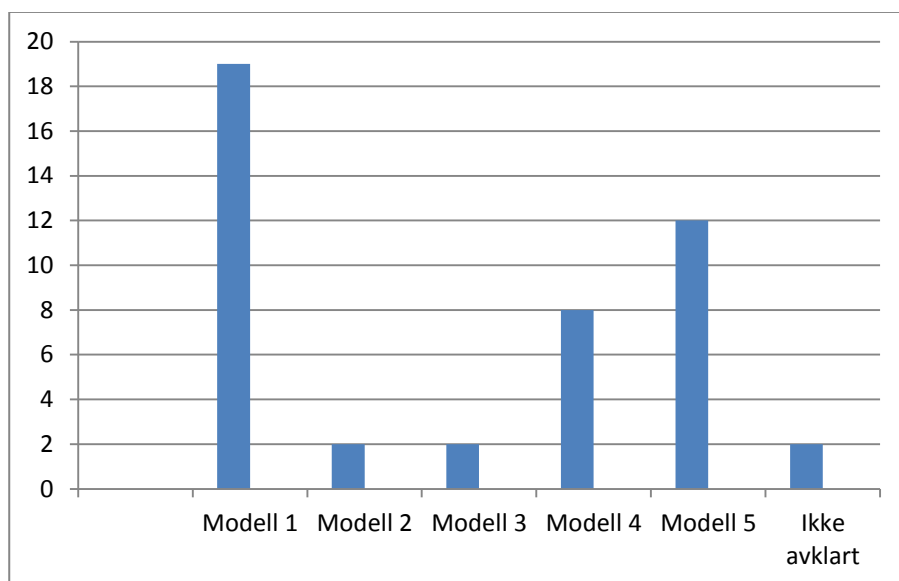
⁴ Kartleggingen fra 6. juni 2014 viste 22 virksomheter med internrevisjon, inkl. Forsvarsdepartementet. Statens kartverk sier de har hatt internrevisjon siden 2011, men var ikke inkludert i tallene fra kartleggingen fra 2013/2014.

⁵ Direktoratet for e-helse og Forsvarsmateriell er opprettet 1.1.2016, vi har derfor ikke regnskapstall for disse. Vi har heller ikke utgiftstall for Forvaltningsorganet for Opplysningsvesenets fond. Satsen er derfor noe høyere enn 49%.

15 av virksomhetene som skal etablere internrevisjon, har over 1 mrd. kroner i totale utgifter per 31.12.2015. De to største med hensyn til totale utgifter er Politi- og lensmannsetaten og Helsedirektoratet. De to største virksomhetene med hensyn til inntekter er Politi- og lensmannsetaten og Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet.

De største virksomhetene ut fra totale utgifter per 31.12.2015 som skal etablere en internrevisjon velger modell 1 – Egen enhet med fast ansatte internrevisorer, mens mindre virksomheter velger modell 4 – Felles internrevisjon på tvers av likeartede virksomheter eller modell 5 – Full outsourcing. Denne trenden er den samme som i kartleggingen fra 2013/2014.

Figuren under viser fordelingen mellom valgte hovedmodeller for internrevisjon blant de totalt 45 virksomhetene i staten som har etablert, eller skal etablere, internrevisjon.

Figur 2 Oversikt over hvilke hovedmodeller for organisering av internrevisjon som er i bruk blant eksisterende og nye internrevisjoner i staten per 20. juni 2016.

Det er 11 virksomheter med totale utgifter eller inntekter på over 1 mrd. kroner som har konkludert med at de **ikke** ønsker å etablere internrevisjon i denne omgang. De to største virksomhetene med hensyn til totale utgifter som har konkludert negativt, har samtidig vesentlige inntekter (Statens lånekasse for utdanning og Husbanken).

Det er ingen tydelig trend knyttet til hva som er avgjørende argumenter for ikke å opprette en internrevisjon blant virksomhetene som konkluderer negativt, men det er hovedsakelig tre kategorier av argumenter som går igjen:

1. Virksomheter bruker allerede internrevisjonslignende gjennomganger som kan minne om internrevisjon, men som ikke tilfredsstiller kravene til innretning av en internrevisjon i punkt 5 i R-117
2. Virksomhetene har et pågående forbedringsarbeid knyttet styring og kontroll til 1. eller 2. linjen⁶, eller har etter en vurdering identifisert forbedringsområder de ønsker å arbeide

⁶ For nærmere omtale av 2. og 3. linjefunksjoner se DFØs veiledning *Trenger vi en internrevisjon?*
<https://pub.dfo.no/trenger-vi-en-internrevisjon/del-1-hva-er-internrevisjon-i-en-statlig-sammenheng/hva-er-internrevisjon/2/>

- målrettet med i 1. og/eller 2. linje. Virksomhetene argumenterer således med at det er hensiktsmessig å fortsette med, eller avslutte forbedringsaktivitetene, *før* de evt. ser det hensiktsmessig med en objektiv og uavhengig 3. linje funksjon i form av internrevisjon.
3. Virksomhetene vurderer at de ikke scorer spesielt høyt på samtlige av de mer objektive kriteriene størrelse, kompleksitet, risiko og vesentlig, eller har tilfredsstillende kvalitet og modenhet på styring og kontroll.

Kategoriene av argumenter kombineres ofte med at virksomhetene mener kostnaden med å etablere en internrevisjon ikke kan forsvares i forhold til nytten ved heller å bruke ressursene på styrking av styring og kontroll i 1. og/eller 2. linjen.

Flere av virksomhetene som konkluderer negativt sier i sine vurderinger at de vil foreta en ny vurdering før det har gått fire år (minimumskravet om ny vurdering). Enten som følge av at de ønsker å vurdere hvorvidt iverksatte tiltak for å styrke styring og kontroll har gitt effekt, eller som følge av at virksomheten er i en omstilling, og dens rolle eller organisering er uavklart.

Hovedvekten av virksomhetene som konkluderer med at de ikke skal etablere en internrevisjon på nåværende tidspunkt omtaler plan for videre arbeid med å styrke styring og kontroll i sine vurderinger. Det er DFØs inntrykk at virksomhetene gjennom arbeidet med å utarbeide vurderingen har fått økt bevissthet om status på egen styring og kontroll.

Det er også DFØs inntrykk at det har blitt en større modenhet og forståelse for hva internrevisjon er, og hvilken merverdi en slik funksjon kan gi i statsforvaltningen etter at reguleringen ble innført.

61 gjennomførte vurderinger og en dobling av nye internrevisjoner i staten siden kartleggingen i 2013/2014, tyder på at formålet med de nye kravene i stor grad er oppnådd.

Punkt 4 i R-117 stiller krav til at virksomhetene skal vurdere bruk av internrevisjon ut fra fastsatte vurderingskriterier som størrelse, kompleksitet, risiko, vesentlighet og virksomhetens kvalitet og modenhet på styring og kontroll. Videre skal virksomheten skal vurdere nytten og fordelene som etablering av en internrevisjon gir, opp mot kostnadene ved tiltaket.

De aller fleste virksomhetene har omtalt vurderingskriteriene i sine vurderinger. Det er kun seks virksomheter som ikke omtaler vurderingskriteriene blant de 61 mottatte vurderingene. Det er en gjennomgående trend at virksomhetene som har konkludert med å etablere en internrevisjon, vurderer at de scorer høyt på en eller flere av de mer objektive kriteriene størrelse, kompleksitet, risiko og vesentlighet. Flere peker i tillegg på utfordringer med kvaliteten og modenheten på styring og kontroll, men ingen vurderer dette som et avgjørende kriterium alene for opprettelse av en internrevisjon.

De fleste mottatte vurderinger beskriver også kost/nytte. Det er imidlertid 20 virksomheter som ikke omtaler kost/nytte eksplisitt i sine vurderinger. DFØ har imidlertid ikke grunnlag for å fastslå at det ikke har vært gjort kost/nytte-vurderinger selv om dette ikke fremkommer i selve vurderingsdokumentet.

Samlet sett er hovedinntrykket at vurderingskriteriene er godt ivaretatt i mottatte vurderinger.

1 Bakgrunn og formål

Finansdepartementet (FIN) fastsatte 20. mai 2015 Rundskriv R-117 *Internrevisjon i statlige virksomheter*, med retningslinjer for internrevisjon i statlige virksomheter. Formålet med de nye kravene var å etablere mer forutsigbare rammer for internrevisjon i staten og tilrettelegge for økt bruk av internrevisjon, i hovedsak basert på den enkelte virksomhets vurdering av eget behov. Retningslinjene i rundskrivet gjaldt fra 1. juni 2015, med en tilpasningsperiode frem til 1. mai 2016, jf. omtale i punkt 7 i R-117.

Virksomhetens vurdering av bruk av internrevisjon skal sendes overordnet departement til orientering, med kopi til Riksrevisjonen og til Direktoratet for økonomistyring (DFØ) som forvalter av kravene i rundskrivet (jf. punkt 4 i rundskrivet).

FIN har i tildelingsbrevet for 2016 gitt DFØ i oppdrag å oppsummere resultatet av kravet i rundskriv R-117 om at statlige virksomheter med samlede utgifter eller samlede inntekter over 300 mill. kroner skal vurdere bruk av internrevisjon.

Formålet med denne oppsummeringen er å vise hvilke virksomheter som per 31. desember 2015⁷ er omfattet av kravet om å vurdere bruk av internrevisjon, hvilke vurderinger DFØ har fått kopi av og hva som er konklusjonene og begrunnelsene i disse vurderingene.

Oppsummeringen inneholder også en vurdering av om innholdet i vurderingene er gjort iht. vurderingskriteriene omtalt i punkt 4 i R-117, samt en kort vurdering av om formålet med reguleringen kan sies å være oppnådd.

---

⁷ Tallgrunnlaget for denne rapporten er basert på regnskapstall per 31.12.2015. I tillegg har vi tatt med vurderinger fra Forsvarsmateriell og Direktoratet for e-helse som er opprettet 1. januar 2016. DFØ er ikke kjent med andre virksomheter etablert etter 31. desember 2016 som er omfattet av kravene i R-117.

2 Fakta og tallgrunnlag

2.1 Populasjon

DFØ har utarbeidet en oversikt over virksomheter som er omfattet av kravet til å vurdere bruk av internrevisjon per 31. 12. 2015. Kilde for bruttobudsjetterte virksomheter er tall fra statsregnskapet for virksomheter med samlede utgifter (fordelt på drift post 01–29 og andre utgifter post 30–99) eller samlede inntekter over 300 mill. kroner. For nettobudsjetterte virksomheter har FIN utarbeidet en tilsvarende oversikt fordelt på driftsutgifter, investeringsutgifter, overføringer fra virksomheten og finansielle investeringer. Tallene er basert på innrapporterte 2015-tall til FIN fra fagdepartementene i mars 2016⁸.

Oversikten i tabell 1 viser at 72 statlige virksomheter har over 300 mill. kroner i inntekter eller utgifter og er dermed pålagt å vurdere bruk av internrevisjon i henhold til punkt 4 i R-117. Dette er inklusive virksomheter som er opprettet 1. januar 2016 og som DFØ har mottatt kopi av vurdering fra. Oversikten viser også hvilket departement disse virksomhetene er underlagt.

Fagdep.	Virksomhet
Arbeids- og sosialdepartementet	Arbeidstilsynet
Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet	Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet Fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker
Finansdepartementet	Finanstilsynet Statistisk sentralbyrå Direktoratet for økonomistyring
Forsvarsdepartementet	Forsvarsmateriell
Helse- og omsorgsdepartementet	Helsedirektoratet Nasjonalt folkehelseinstitutt Statens legemiddelverk Direktoratet for e-helse
Justis- og beredskapsdepartementet	Domstolene i Norge Kontoret for voldsoffererstatning Politi- og lensmannsetaten Integrerings- og mangfoldsdirektoratet Kriminalomsorgsdirektoratet Direktoratet for nødkommunikasjon Direktoratet for samfunnsikkerhet og beredskap
Klima- og miljødepartementet	Miljødirektoratet Norsk Polarinstitutt Riksantikvaren
Kommunal- og moderniseringsdepartementet	Fylkesmannen i Hordaland Fylkesmannen i Nordland Fylkesmannen i Oslo og Akershus Fylkesmannen i Rogaland

⁸ I samråd med FIN er det besluttet at det ikke er hensiktsmessig å utarbeide oversikt over inntekter for nettobudsjetterte virksomheter siden størrelsen på inntekter i stor grad vil gjenspeiles i virksomhetens utgifter.

	Fylkesmannen i Sogn og Fjordane Fylkesmannen i Sør-Trøndelag Fylkesmannen i Østfold Husbanken Statens kartverk Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon Direktoratet for forvaltning og IKT
Kulturdepartementet	Arkivverket Kirkerådet inkl. bispedømmeråd Lotteri- og stiftelsestilsynet Medietilsynet Nasjonalbiblioteket Norsk filminstitutt Norsk Kulturråd
Kunnskapsdepartementet	Høgskolen i Bergen Høgskolen i Hedmark Høgskolen i Lillehammer Høgskolen i Sogn og Fjordane Høgskolen i Volda Høgskolen i Østfold Høgskolen Stord/Haugesund Kunsthøgskolen i Oslo Norges handelshøyskole Norges miljø- og biovitenskapelige universitet Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet Senter for internasjonalisering av utdanning Statens lånekasse for utdanning Statped (Statlig spesialpedagogisk støttesystem) Universitetet i Agder Universitetet i Stavanger Universitetet i Tromsø - Norges arktiske universitet Utdanningsdirektoratet Vox, nasjonalt fagorgan for kompetansepolitikk Meteorologisk institutt Høgskolen i Sørøst-Norge Nord universitet
Landbruks- og matdepartementet	Landbruksdirektoratet Norsk institutt for bioøkonomi Veterinærinstituttet
Nærings- og fiskeridepartementet	Fiskeridirektoratet Brønnøysundregistrene Norsk Romsenter
Olje- og energidepartementet	Norges vassdrags- og energidirektorat Oljedirektoratet
Samferdselsdepartementet	Kystverket Nasjonal kommunikasjonsmyndighet
Utenriksdepartementet	Direktoratet for utviklings samarbeid-NORAD

Tabell 1 Oversikt over virksomheter som er omfattet av kravet om å vurdere bruk av internrevisjon.

I rapporten *Bruk av internrevisjon i staten* fra juni 2014⁹, ble det kartlagt 22 virksomheter med internrevisjon. Statens kartverk var ikke blant disse 22 virksomhetene, men opplyser i sin vurdering at de har hatt internrevisjon siden 2011. Norges miljø- og biovitenskapelige universitet og Forsvarsmateriell har begge opprettet internrevisjon etter 2014. Disse tre virksomhetene har likevel sendt inn vurdering og inngår i tabellen ovenfor.

Siden FINs utredning om internrevisjon i 2013/2014, har det blitt opprettet enkelte nye virksomheter med over 300 mill. kroner i utgifter eller inntekter og det har skjedd sammenslåinger av virksomheter. Blant annet har det vært flere fusjoner i universitets- og høyskolesektoren. I arbeidet med utredning av internrevisjon i 2013/2014 ble det utarbeidet en oversikt over virksomheter omfattet av vurderingskravet.

Under følger en oversikt over endringer når det gjelder hvilke virksomheter som er pålagt å vurdere bruk av internrevisjon siden arbeidet med utredningen i 2013/2014. Oversikten er basert på en sammenligning av DFØs oversikt over virksomheter med samlede utgifter eller inntekter over 300 mill. kroner og FINs oversikt over virksomheter omfattet av vurderingskravet, jf. blant annet kapittel 8 Administrative konsekvenser i rapporten *Bruk av internrevisjon i staten*.

Nye virksomheter siden 2014

Bruttobudsjetterte virksomheter

- Fylkesmannen i Østfold (økt budsjett)
- Fylkesmannen i Sogn og Fjordane (økt budsjett)
- Fylkesmannen i Nordland (økt budsjett)
- Landbruksdirektoratet (ny virksomhet etter sammenslåing av Statens landbruksforvaltning og Statens reindriftsforvaltning)
- Miljødirektoratet (ny virksomhet etter sammenslåing av Klima- og forurensningsdirektoratet og Direktoratet for naturforvaltning)
- Direktoratet for e-helse (nytt direktorat)
- Forsvarsmateriell (ny virksomhet skilt ut fra Forsvaret)
- Kriminalomsorgsdirektoratet (ny virksomhet, deler skilt ut fra Justis- og beredskapsdepartementet)

Nettobudsjetterte virksomheter

- Høgskolen i Sørøst-Norge (fusjon av Høgskolen i Buskerud og Vestfold og Høgskolen i Telemark)
- Nord universitet (fusjon av Universitetet i Nordland, Høgskolen i Nesna og Høgskolen i Nord-Trøndelag)
- Norsk institutt for bioøkonomi (sammenslåing av Bioforsk, Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning og Norsk institutt for skog og landskap)

---

⁹ Finansdepartementets rapport *Bruk av internrevisjon i staten*, 6. juni 2014.

Virksomheter utgått siden 2014

Bruttobudsjetterte virksomheter

- Statens innkrevingssentral er fusjonert med Skatteetaten
- Statens Landbruksforvaltning (se over)
- Politihøgskolen (driftsenhet under Politi- og lensmannsetaten)
- Kriminalomsorgen Region Sør (inngår i Kriminalomsorgsdirektoratet, se over)
- HELFO (gått inn i Helsedirektoratet)
- Klima- og forurensningsdirektoratet (gått inn i Miljødirektoratet)
- Direktoratet for naturforvaltning (gått inn i Miljødirektoratet)

Nettobudsjetterte virksomheter

- Høgskolen i Sør-Trøndelag (gått inn i NTNU)
- Høgskolen i Telemark (gått inn i Høgskolen i Sørøst-Norge)
- Universitetet i Nordland (gått inn i Nord universitet)
- Bioforsk (gått inn i Norsk institutt for bioøkonomi)
- Høgskolen i Nord-Trøndelag (gått inn i Nord universitet)
- Høgskolen i Buskerud og Vestfold (gått inn i Høgskolen i Sørøst-Norge)
- Høgskolen i Gjøvik (gått inn i NTNU)

I tillegg har to virksomheter, Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon og Nasjonal kommunikasjonsmyndighet, skiftet navn siden 2014. Videre har vi ikke inkludert Stortinget, Riksrevisjonen, Innovasjon Norge og Eksportkreditt AS i tallgrunnlaget, da de ikke er omfattet av virkeområdet for R-117.

2.2 Manglende vurderinger

Av de totalt 72 virksomhetene omfattet av vurderingskravet, har vi mottatt kopi av vurderinger fra 61 virksomheter per 20. juni 2016.

DFØ tok 23. mai 2016 kontakt med departementene overordnet virksomhetene vi hadde forventet å få vurderinger fra, men som på det tidspunktet manglet.

Oversikten i tabell 2 under viser hvilke 11¹⁰ virksomheter DFØ ikke har mottatt kopi fra per 20. juni, og som er underlagt kravet om å vurdere bruk av internrevisjon. Oversikten viser også departementstilhørighet og totale utgifter og inntekter. Tabellen er sortert etter størrelse på totale utgifter. Tall er i hele 1000 kroner.

Fagdep.	Virksomhet	Totale utg.	Inntekter
Landbruks- og matdepartementet	Landbruksdirektoratet	15 195 914	398 137
	Integrerings- og		
Justis- og beredskapsdepartementet	mangfoldsdirektoratet	9 723 150	33 432
Kulturdepartementet	Kirkerådet inkl. bispedømmeråd	1 819 581	206 352

¹⁰ Nærings- og fiskeridepartementet oppgir at de har mottatt en vurdering fra Brønnøysundregistrene, men at de har etterspurt utfyllende informasjon. DFØ har ikke mottatt kopi av vurderingen per 20. juni 2016.

Kulturdepartementet	Lotteri- og stiftelsestilsynet	1 482 787	87 916
Nærings- og fiskeridepartementet	Norsk Romsenter	898 737	-
Nærings- og fiskeridepartementet	Brønnøysundregistrene	671 624	858 001
Kulturdepartementet	Norsk filminstitutt	640 843	21 852
Kulturdepartementet	Nasjonalbiblioteket	542 754	31 512
Justis- og beredskapsdepartementet	Kontoret for voldsoffererstatning	415 412	64
Kulturdepartementet	Medietilsynet	402 642	13 514
Kommunal- og moderniseringsdepartementet	Fylkesmannen i Østfold	307 668	16 286

Tabell 2 Oversikt over virksomheter DFØ ikke har mottatt kopi av vurdering fra (per 20. juni 2016).

2.2.1 Søknader om utsatt frist og andre unntak

DFØ har mottatt to søknader om utsatt frist for vurdering:

- Domstoladministrasjonen fikk innvilget utsatt frist frem til 10. juni 2016 (mottatt før 20. juni)
- Husbanken fikk innvilget utsatt frist til 1. juni 2016 (mottatt før 20. juni)

I tillegg har vi fått tilbakemeldinger fra følgende virksomheter:

- Kirkerådet opplyser om at de ikke vurderer det hensiktsmessig å vurdere siden det opprettes et eget rettssubjekt for den norske kirke utenfor staten fra 1. januar 2017. Vi har hatt kontakt med Kulturdepartementet som har til vurdering om de skal søke om unntak fra vurdering for Kirkerådet.
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) opplyser at Fylkesmannen i Østfold hadde budsjett på under 300 mill. kroner basert på regnskapsførte utgifter for 2014. Tilsvarende tall for 2015 viser at virksomheten er kommet over 300 millioner-kravet. KMD har bedt virksomheten gjennomføre en vurdering i løpet av 2016.

2.2.2 Mottatte fellesvurderinger

Seks av syv fylkesmannsembeter som var pålagt å vurdere internrevisjon, valgte å gjøre en felles vurdering og innsendelse.

Fire institusjoner i universitets- og høyskolesektoren har hatt et forsøksprosjekt med felles internrevisjon. Forsøksprosjektet omfatter Universitetet i Stavanger, Nord Universitet, Universitetet i Agder og Høgskolen i Bergen. Disse har fylt ut en felles vurdering og sjekkliste og sendt inn separate brev hvor det henvises til sjekklisten.

2.2.3 Mottatte vurderinger fra virksomheter som ikke er underlagt punkt 4 i R-117

DFØ har mottatt kopi av vurdering fra Utlendingsnemnda (UNE). Det fremgår av vurderingen at Justis- og beredskapsdepartementet i tildelingsbrevet til UNE har bedt virksomheten vurdere fordi virksomheten har et budsjett som ligger tett opp til den fastsatte grensen på 300 mill. kroner. Ettersom UNE ikke er omfattet av kravet inngår ikke denne virksomheten i populasjonen som DFØ forventet å motta vurderinger fra basert på totale utgifter eller inntekter per 31.12.2015.

DFØ har også mottatt brev fra virksomheter som har etablert en internrevisjon fra tidligere, men som omtaler sine internrevisjoner i forhold til punkt 5 i R-117 Krav til innretting av internrevisjon i statlige virksomheter, jf. omtale i punkt 2.2.4 under.

2.2.4 Mottatte redegjørelser fra virksomheter som har etablert internrevisjon

Følgende virksomheter har redegjort for tiltak de anser hensiktsmessige for å sikre at internrevisjonen er i henhold innretningskravene i punkt 5 i R-117:

Universitetet i Bergen

Brevet viser til at styret for virksomheten har vedtatt å videreføre ordning med kjøp av internrevisjonstjenester, men at en ny instruks er utarbeidet og godkjent av styret.

Universitetet i Oslo

Etter en ekstern evaluering av internrevisjonen i 2013, ble det besluttet at internrevisjonen skal rapportere til universitetsstyret og det ble også vedtatt en ny instruks for enheten. Brevet kommenterer enkelte forhold, blant annet det å utarbeide en risikobasert revisjonsplan, som ytterligere skal utbedres ut fra innretningskravene.

Sjøfartsdirektoratet

Virksomheten viser til at den siden 2012 har gjennomført internrevisjoner basert på ISO-standarden ISO 19011 - Retningslinjer for revisjon av styringssystem. Direktoratet mener at internrevisjon er i henhold til innretningskravene i R-117 og viser til at internrevisjonen i sin videreutvikling i tillegg vil benytte relevante standarder fastsatt av the Institute of Internal Auditors (IIA).

Norges miljø- og biovitenskapelige universitet

Virksomheten viser til at styret 4. juni 2014 vedtok å opprette internrevisjon.

Internrevisjonsfunksjonen har siden 2015 vært anskaffet fra eksterne fagmiljøer. Virksomheten har likevel gjennomført en vurdering og sendt kopi av sjekklister hvor vurdering i forhold til vurderingskriteriene fremkommer.

Statens kartverk

Virksomheten har lagt til grunn standarden ISO 9001 *Ledelsessystemer for kvalitet* og spesielt ISO 19011 *Retningslinjer for revisjon av styringssystemer* for sin internrevisjon. I forbindelse med videreutvikling av internrevisjon i Kartverket opplyses det om at det vil bli lagt vekt på å innfase de deler av IIA-standardene som vurderes som hensiktsmessige.

Forsvarsmateriell

Forsvarsmateriell opplyser om at de kjøper internrevisjonsfunksjonen av Forsvarsdepartementets internrevisjon, og at denne baserer seg på IIA-standardene og er i tråd med punkt 5 i R-117.

2.3 Konklusjoner mottatte vurderinger

Av virksomhetene som er pålagt å vurdere bruk av internrevisjon, er det;

- 23 som konkluderer at de bruker, eller skal etablere en internrevisjon
- 38 som konkluderer at de ikke ønsker å etablere internrevisjon på nåværende tidspunkt
- 11 som DFØ per 20. juni 2016 ikke har mottatt vurdering fra (jf. omtale i 2.2)

Det er to virksomheter som ikke konkluderer klart «ja» eller «nei». Senter for internasjonalisering av utdanning kjøper revisjonstjenester knyttet til programmet Erasmus +¹¹ og vurderer å utvide ordningen til å dekke hele virksomheten ved revurdering av avtalen før november 2016.

---

¹¹ Erasmus+ er EUs program for utdanning, ungdom og idrett for perioden 2014-2020

Direktoratet for nødkommunikasjon (DNK) skriver i sin vurdering at DNKs rolle og organisering er til behandling hos overordnet departement. Dersom deres organisering og ansvarsområde besluttes videreført, ønsker de å etablere en internrevisjon.

Begge disse to virksomhetene regnes i denne rapporten blant virksomhetene som har konkludert med å *ikke* å etablere en internrevisjon på nåværende tidspunkt.

I kap. 3.2 går vi nærmere inn på innholdet i mottatte vurderinger og virksomhetenes fremdriftsplaner dersom disse fremgår av vurderingene.

2.3.1 Involvering av departementene

Henvisninger i de mottatte vurderingene viser at en stor andel av departementene har omtalt R-117 og krav om å vurdere bruk av internrevisjon i tildelingsbrev, i annen type brev eller i epost til underliggende virksomheter.

Helse- og omsorgsdepartementet (HOD) hadde en egen bestilling i tildelingsbrevene til underliggende virksomheter. Bestillingen gikk ut på at virksomhetene skulle vurdere både etter punkt 4 og punkt 5 i R-117 med frist 15. april 2016. Selve beslutningen om etablering skulle tas av departementet. Komplekse virksomheter under 300 mill. kroner skulle også vurdere bruk av internrevisjon.

Vi har mottatt informasjon fra HOD om at Statens legemiddelverk sin konklusjon om ikke å etablere en internrevisjon etter R-117 er tatt til etterretning, men at HOD har besluttet at Helsedirektoratet (Hdir) skal etablere en internrevisjon, selv om Hdir selv vurderte at de ikke ønsket å etablere en internrevisjon på nåværende tidspunkt.

3 Sammenstilling, vurdering og analyse

I dette kapitlet har vi oppsummert i hvilken grad vurderingene omfatter en beskrivelse av vurderingskriteriene og vurdering av kost/nytte, jf. krav i punkt 4 i R-117.

Videre ser vi sett nærmere på hvilke virksomheter som har konkludert «Ja» og hvilke som har konkludert «Nei». For virksomheter som har konkludert med å etablere en internrevisjon, ser vi på kjennetegn ved disse virksomhetene med hensyn til utgifter og inntekter, og plan for videre arbeid med etablering og valg av modell for organisering av internrevisjonen.

For virksomheter som konkluderer med ikke å etablere en internrevisjon, har vi forsøkt å gi et inntrykk av hvilke argumenter som har vært avgjørende for virksomhetene, samt plan for videre arbeid med å styrke styring og kontroll.

3.1 Omtale av vurderingskriterier i R-117

I vurderingen av behovet for internrevisjon skal følgende vurderingskriterier inngå:

1. Virksomhetens kompleksitet og størrelse (inkludert samlede utgifter og inntekter)
2. Virksomhetens risiko og vesentlighet
3. Kvaliteten og modenheten på virksomhetens styring og kontroll

Virksomheten skal vurdere nytten og fordelene som etablering av en internrevisjon gir, opp mot kostnadene ved tiltaket.

3.1.1 Omtale av vurderingskriteriene størrelse, kompleksitet, risiko og vesentlighet

Vurderingskriteriene størrelse, kompleksitet, risiko og vesentlighet knytter seg til mer eller mindre «objektive» kriterier. Behovet for en internrevisjon er normalt større jo større og mer kompleks, risikoutsatt og vesentlig virksomheten er, fordi kravene og utfordringene knyttet til styring og kontroll da er betydelig høyere. Uavhengige og objektive bekreftelser og råd fra internrevisjonen vil være nyttige for virksomhetslederen i slike virksomheter. Virksomhetens størrelse vil også kunne forsvare kostnaden med å opprette en slik funksjon.

Det er kun seks av 61 virksomheter som ikke har omtalt ett eller flere av kriteriene størrelse, kompleksitet, risiko og vesentlighet eksplisitt i sine vurderinger. Resterende mottatte vurderinger omtaler disse vurderingskriteriene.

Virksomhetene som har besluttet å etablere en internrevisjon, jf. oversikten i kap. 3.2 under, har alle vurdert seg til høy eller svært høy knyttet til ett eller flere av de objektive kriteriene.

3.1.2 Omtale av vurderinger av kvalitet og modenhet på styring og kontroll

Kvaliteten og modenheten på virksomhetens styring og kontroll er det minst objektive av vurderingskriteriene.

Det er trolig ingen entydig sammenheng mellom en virksomhets behov for internrevisjon og modenheten og kvaliteten på styring og kontroll. Det er derfor nødvendig å se virksomhetenes vurdering av kvalitet og modenhet på styring og kontroll, i sammenheng med de mer objektive kriteriene omtalt over. Men heller ikke da får en et entydig svar.

Det er de samme seks virksomhetene som ikke har omtalt kriteriene i 3.1.1, som heller ikke omtaler sin kvalitet og modenhet på styring og kontroll i sine vurderinger.

En stor andel av virksomhetene som har besluttet å etablere en internrevisjon, jf. oversikten i kap. 3.2 under, har vurdert at deres kvalitet og modenhet på styring og kontroll har forbedringspotensial.

3.1.3 Omtale av kost/nytte i vurderingene

Bestemmelsene om økonomistyring punkt 2.4, fastsetter at ved etablering av kontrolltiltak skal virksomhetens ledelse vurdere hvilke kostnader tiltaket medfører, målt opp mot den nytte og de fordeler som kan oppnås. Rundskriv R-117 inneholder et eksplisitt krav til å vurdere nytte og fordeler som etablering av internrevisjon gir, opp mot kostnader ved tiltaket.

I de fleste mottatte vurderingene (52 av 61) fremkommer det eksplisitt at virksomheten har vurdert kostnaden med å opprette en internrevisjon opp mot nytten/merverdien en slik funksjon kan gi. I de resterende 20 vurderingene mangler det en beskrivelse av kost/nytte. Dette kriteriet er «tynnest» omtalt i mottatte vurderinger.

Det er utfordrende å kvantifisere både kostnads- og nyttesiden ved å etablere en internrevisjon. Det er noe enklere å kvantifisere kostnadssiden sammenlignet med nyttesiden, men det er likevel store variasjoner og mye usikkerhet knyttet til hva internrevisjon koster. Dette avhenger blant annet av valg av modell og antallet internrevisjonsprosjekter den enkelte virksomhet vil ha bruk for. Utfordringer med å kvantifisere kost/nytte var også en erkjennelse fra arbeidet i arbeidsgruppen som utredet bruk av internrevisjon i staten.

I DFØs veiledning *Trenger vi en internrevisjon?*, inngår en sjekkliste hvor vurderingskriteriene størrelse, kompleksitet, risiko og vesentlighet, samt kvalitet og modenhet på styring og kontroll er eksemplifisert og operasjonalisert. Dette virker å ha vært til god støtte for virksomhetene i vurderingen. Det er ikke på samme måte gitt et verktøy til kost/nyttevurderinger i veiledningsmateriellet til DFØ (for ytterligere omtale av bruk av DFØs veiledningsmaterie, se punkt 3.5).

Vårt inntrykk er at vurderinger knyttet til kost/nytte av en internrevisjon, har vært sentrale spørsmål virksomhetene har diskutert og vurdert. Dette fremkommer blant annet gjennom mottatte henvendelser til DFØ, diskusjoner i to nettverksmøter som DFØ har arrangert i samarbeid med NIRFs nettverk for statlig sektor, samt topplederseminar for virksomheter omfattet av vurderingskravet, hvor kost/nytte var et sentralt tema. Vi er av den oppfatning at selv om dette kriteriet er det som i minst grad kommer eksplisitt til uttrykk i vurderingene, er dette trolig vurdert i større grad enn hva som fremkommer i mottatte vurderinger.

3.1.4 Oppsummering omtale av vurderingskriterier

Det bør presiseres at i hvilken grad virksomhetene har gjort en vurdering i henhold til vurderingskriteriene i punkt 4 i R-117, er en tolkning DFØ har gjort basert på gjennomlesning av vurderingene. Det er fullt mulig at virksomhetene har underlagsmateriale/ dokumentasjon for vurdering av vurderingskriterier og kost-nytte som ikke er medtatt og omtalt i hovedbesvarelsen som er sendt til departementet med kopi til DFØ.

Det kan også nevnes at de mottatte vurderingene er svært varierende med hensyn til lengde og innhold. Det finnes eksempler på vurderinger på om lag 30 sider inkl. sjekkliste i den ene enden av skalaen, til noen få avsnitt i den andre enden. Prosessen med å gjennomføre vurderingen i den

enkelte virksomhet, argumenter, vurderinger mv., bør ikke være gjenspeilt i brevet til departementet. Det er således vanskelig å avgjøre i hvilken grad den enkelte virksomhet har hatt en tilstrekkelig forankret og grundig prosess i forbindelse med vurderingen, utelukkende utfra innholdet i de enkelte vurderingene.

Vårt hovedinntrykk er at virksomhetene i alle hovedsak har omtalt vurderingskriteriene tilstrekkelig i de mottatte vurderingene. Det er naturlig at kost/nyttevurderinger ikke eksplisitt er omtalt i like stor grad som de øvrige vurderingskriteriene.

3.2 Nye internrevisjoner i staten

Oversikten under viser hvilke virksomheter som etter en vurdering har konkludert med å etablere en internrevisjon og eventuell modell for organisering dersom dette er besluttet (se 3.2.1 for omtale av modellene). Virksomhetene er sortert etter størrelse på utgifter per 31.12.2015. Tallene er i hele 1000 kroner.¹²

Virksomhet	Totale utg.	Beløp 01-29	Beløp 30-99	Inntekter	Modell
Politi- og lensmannsetaten	16 062 635	16 033 455	29 180	2 423 364	Modell 1
Helsedirektoratet	14 031 135	1 866 834	12 164 301	244 654	Modell 1
Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet	9 294 412	6 995 037	2 299 375	1 674 633	Modell 1
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	7 932 038	7 261 570	670 468	-	Modell 5 (trolig)
Direktoratet for utviklingssamarbeid-NORAD	4 740 280	335 245	4 405 035	111 691	Ikke avklart
Kriminalomsorgsdirektoratet	4 381 980	4 256 803	125 178	437 921	Modell 2
Universitetet i Tromsø - Norges arktiske universitet	3 646 842	3 335 648	311 194	-	Modell 5
Kystverket	2 793 559	1 978 990	814 569	966 188	Modell 1
Høgskolen i Sørøst-Norge	1 892 177	1 806 525	85 652	-	Ikke avklart
Norges miljø- og biovitenskapelige universitet	1 731 967	1 419 454	312 513	-	Modell 5
Nasjonalt folkehelseinstitutt	1 682 211	1 647 198	35 013	611 129	Modell 1
Universitetet i Stavanger	1 647 338	1 563 048	84 290	-	Modell 4
Nord universitet	1 236 514	1 204 542	31 972	-	Modell 4
Universitetet i Agder	1 206 939	1 174 027	32 912	-	Modell 4
Høgskolen i Bergen	1 121 438	1 065 033	56 405	-	Modell 4
Norsk institutt for bioøkonomi	753 301	693 337	59 964	-	Modell 5
Statped (Statlig spesialpedagogisk støttesystem)	664 778	658 153	6 625	115 226	Modell 5
Høgskolen i Østfold	618 668	602 697	15 971	-	Modell 5 (trolig)
Fiskeridirektoratet	479 656	432 042	47 614	598 307	Modell 5
Veterinærinstituttet	347 013	347 013	-	-	Modell 1 (trolig)
Forsvarsmateriell	-	-	-	-	Modell 4
Direktoratet for e-helse	-	-	-	-	Modell 5

Tabell 3 Oversikt over virksomheter som har konkludert med å etablere en internrevisjon.

¹² Direktoratet for e-helse og Forsvarsmateriell ble opprettet 1.1.2016. Vi har dermed ingen 2015-tall for disse to. Videre har vi ikke tall på inntekter for nettobudsjetterte virksomheter.

Det fremgår av oversikten over at det i alt er 22 virksomheter som har konkludert med å opprette internrevisjon siden kartleggingen i 2013/2014. Oversikten viser videre at 15 av disse virksomhetene har over 1 mrd. kroner i totale utgifter. To av de største virksomhetene har samtidig inntekter på over 1 mrd. kroner (Politi- og lensmannsetaten og Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet).

Ser vi på fordeling av utgiftene mellom driftsutgifter (post 01–29) og andre utgifter (post 30–99) skiller Helsedirektoratet, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet og Direktoratet for utviklingssamarbeid - NORAD seg ut ved at alle har vesentlige andre utgifter (post 30–99). Disse virksomhetene forvalter store tilskudds- og stønadsordninger som er finansiert over 60- og 70-poster på statsbudsjettet.

3.2.1 Planer for videre arbeid med å etablere internrevisjon

I rapporten *Bruk av internrevisjon i staten* fra juni 2014 og i DFØs veiledningsmaterieell *Trenger vi en internrevisjon?* har vi omtalt fem hovedmodeller knyttet til organisering av en internrevisjon.

20 av de i alt 22 virksomhetene som siden utredningen i 2014 har besluttet å etablere en internrevisjon har også kommentert valgt modell i sin vurdering. Under følger en kort oppsummering av valg av modell, og plan for videre arbeid med etablering av internrevisjonene, i den grad dette fremkommer i vurderingene.

Modell 1 - Egen organisatorisk enhet med fast ansatte revisorer

Seks av virksomhetene som har konkludert med å etablere en internrevisjon, har valgt modell 1. Alle virksomhetene som har valgt modell 1, har utgifter på over 1 mrd., med unntak av Veterinærinstituttet. Veterinærinstituttet opplyser at de er i en omstrukturingsprosess og at ny organisasjon skal etableres fra 1. oktober 2016. De tar sikte på å etablere en internrevisjon fra samme tidspunkt. Det nevnes at det skal foreligge et framforhandlet organisasjonskart innen 20. mai 2016 og at direktøren der vil synliggjøre plasseringen av internrevisjonen. Det fremkommer således ikke helt klart av vurderingen hvorvidt det er modell 1 som er påtenkt.

Politi- og lensmannsetaten har siden 2005 hatt et eget tilsyn som fra 2010 ble organisert som en egen enhet med egen instruks, underlagt politidirektøren. Det er besluttet å styrke og endre denne tilsynsfunksjonen tilpasset kravene i punkt 5 i R-117. Det fremkommer av vurderingen at «det vil bli lyst ut en stilling som leder av internrevisjonen i nær fremtid».

Buudir oppgir i sin vurdering at internrevisjonen vil bli implementert i løpet av 2017 og at denne vil bestå av 3–4 årsverk.

Helsedirektoratet konkluderte med ikke å etablere en internrevisjon. Helse- og omsorgsdepartementet har som tidligere nevnt overprøvd vurderingen og har informert DFØ om at det skal etableres en internrevisjonsfunksjon i Helsedirektoratet med virkning fra 1.1.2018. Det opplyses videre om at funksjonen etableres som egen organisatorisk enhet i virksomheten i henhold til kravene i punkt 5 i R-117.

Folkehelseinstituttet konkluderte med å opprette en internrevisjon og oppgir i sin vurdering at de i dag utfører en rekke revisjoner med interne ressurser (lignede modell 2 – Ansatt revisjonssjef med team fra egen virksomhet) og at de har rammeavtaler med eksterne revisorer som utfører revisjoner av utvalgte deler av virksomhetens aktiviteter (lignede modell 5 – Full outsourcing). De tilpasser sin eksisterende praksis med å utvide den interne revisjonskapasiteten og kompetansen, og øke budsjett for innkjøp av eksterne tjenester. Dette vil skje gradvis. HOD opplyser imidlertid om at internrevisjon etter modell 1 skal etableres med virkning fra 1.1.2018.

Kystverket opplyser ikke om når internrevisjonen skal opprettes, heller ikke hvor mange personer denne skal bestå av.

Modell 2 – Ansatt revisjonssjef med team fra egen virksomhet

Kriminalomsorgsdirektoratet opplyser om at de ønsker å benytte modell 2 og at denne skal komme på plass samtidig med ny organisasjonsmodell for kriminalomsorgen. Tidspunkt er ikke angitt.

Direktoratet for nødkommunikasjon ønsker som nevnt under 2.3 å etablere en internrevisjon så fremt dagens organisasjon og ansvarsområde besluttes videreført og anser i så fall modell 2 eller evt. 3 – *Ansatt revisjonssjef som kjøper eksterne tjenester*, som hensiktsmessig.

Modell 4 – Felles internrevisjonsfunksjon på tvers av likeartede virksomheter

Universitetet i Stavanger, Universitetet i Agder, Nord universitet og Høgskolen i Bergen har over de tre siste årene gjennomført et forsøksprosjekt knyttet til en felles internrevisjon. Virksomhetenes styrer har besluttet at samarbeidet skal videreføres etter modell 4.

Forsvarsdepartementet har siden 2012 stilt krav til at alle etatene i sektoren skal være organisert med en internrevisjon som skal rapportere direkte til etatssjefen. Forsvarsmateriell har valgt en modell 4 som sin modell og får levert internrevisjonsfunksjonen på lik linje med øvrige etater i sektoren fra Forsvarsdepartementets internrevisjon.

Modell 5 – Full outsourcing

NTNU vurderer modell 5 som mest hensiktsmessig og vil fremme dette som egen sak for styret. De tar sikte på å få på plass en internrevisjon innen 1.1.2017. De opplyser om at de vil vurdere å inngå et samarbeid med andre i sektoren om en rammeavtale om kjøp.

Fiskeridirektoratet oppgir i sin vurdering at de tar sikte på Modell 5 med en gradvis innfasing over 2–3 år.

Direktoratet for e-helse skal etablere en internrevisjon med virkning seinest fra 1.1.2018. Ettersom direktoratets størrelse ikke tilsier at internrevisjonen vil utgjøre en hel stilling, vurderer virksomheten modell 5 som mest hensiktsmessig.

Norges miljø- og biovitenskapelige universitet vedtok allerede 2. april 2014 å etablere en internrevisjon, og vedtok 4. juni samme år å organisere denne i henhold til modell 5.

Andre som har vurderer modell 5 ut fra et kost/nytte-perspektiv, er Norsk institutt for bioøkonomi, Statped og Universitetet i Tromsø - Norges arktiske universitet. Det opplyses ikke om tidspunkt for etablering.

Modell foreløpig uavklart

NORAD har ikke besluttet valg av modell. NORAD opplyser om at etablering vil skje innen 1.1.2018.

Høgskolen i Sørøst-Norge har heller ikke konkludert på valg av modell, men opplyser i sin vurdering at modell skal utredes og legges frem for styret.

3.2.2 Avgjørende kriterier for etablering av internrevisjon

Det er en gjennomgående trend at virksomhetene som har konkludert med å etablere en internrevisjon, vurderer at de scorer høyt på en eller flere av de mer objektive kriteriene størrelse, kompleksitet, risiko og vesentlighet. Flere peker i tillegg på utfordringer med kvaliteten og modenheten på styring og kontroll, men ingen vurderer dette som et avgjørende kriterium alene for opprettelse av internrevisjon.

Fiskeridirektoratet vurderer seg som forholdsvis liten, moderat til noe kompleks, ikke spesielt risikoutsatt og til en viss grad vesentlig. De vurderer modenheten og kvaliteten på styring og kontroll til middels. De konkluderer likevel med at de ønsker å etablere en internrevisjon og at de velger en gradvis tilnærming over de neste 2–3 årene hvor de tilnærmer seg en modell 5.

3.2.3 Organisering av eksisterende og nye internrevisjonsfunksjoner i staten

Oversikten i tabell 4 under viser en oversikt over eksisterende og nye internrevisjoner i staten (over 300 mill. kroner i utgifter eller inntekter) med tilhørende departement og modell for organisering av internrevisjonsfunksjonen¹³.

Fagdep.	Virksomhet	Modell
Arbeids- og sosialdepartementet	Arbeids- og velferdsetaten	Modell 1
	Statens pensjonskasse	Modell 5
Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet	Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet	Modell 1
Finansdepartementet	Skatteetaten	Modell 1
	Toll- og avgiftsetaten	Modell 1
Forsvarsdepartementet	Forsvaret	Modell 1
	Forsvarsbygg	Modell 4
	Forsvarsmateriell	Modell 4
	Forsvarets Forskningsinstitut	Modell 4
Helse- og omsorgsdepartementet	Helsedirektoratet	Modell 1
	Nasjonalt folkehelseinstitutt	Modell 1
	Direktoratet for e-helse	Modell 5
Justis- og beredskapsdepartementet	Politi- og lensmannsetaten	Modell 1
	Utlendingsdirektoratet	Modell 1
	Kriminalomsorgsdirektoratet	Modell 2
Kommunal- og moderniseringsdepartementet	Statens kartverk	Modell 2
	Statsbygg	Modell 1
Kunnskapsdepartementet	Høgskolen i Bergen	Modell 4
	Høgskolen i Oslo og Akershus	Modell 3
		Modell 5
	Høgskolen i Østfold	(trolig)
	Norges miljø- og biovitenskapelige universitet	Modell 5
	Norges teknisk-naturvitenskapelige	Modell 5

¹³ Forsvarsdepartementet, Nasjonal sikkerhetsmyndighet (under 300 mill. kroner) og Forvaltningsorganet for Opplysningsvesenets fond (mangler tall) har også internrevisjon. Disse tre virksomhetene inngikk i oversikten over internrevisjoner fra utredningen *Bruk av internrevisjon* fra juni 2014, men er ikke tatt med i oversikten i tabell 4.

	universitet	(trolig)
	Statped (Statlig spesialpedagogisk støttesystem)	Modell 5
	Universitetet i Agder	Modell 4
	Universitetet i Bergen	Modell 5
	Universitetet i Oslo	Modell 1
	Universitetet i Stavanger	Modell 4
	Universitetet i Tromsø - Norges arktiske universitet	Modell 5
	Norges Forskningsråd	Modell 1
	Høgskolen i Sørøst-Norge	Ikke avklart
	Nord universitet	Modell 4
Landbruks- og matdepartementet	Mattilsynet	Modell 1
	Norsk institutt for bioøkonomi	Modell 5
	Veterinærinstituttet	Modell 1
Nærings- og fiskeridepartementet	Fiskeridirektoratet	Modell 5
	Havforskningsinstituttet	Modell 3
	Sjøfartsdirektoratet	Modell 1
	Garantiinstituttet for eksportkreditt	Modell 5
Samferdselsdepartementet	Jernbaneverket	Modell 1
	Kystverket	Modell 1
	Statens vegvesen	Modell 1
Utenriksdepartementet	Direktoratet for utviklingssamarbeid- NORAD	Ikke avklart

Tabell 4 Oversikt over virksomheter med internrevisjon med tilhørende departementstilknytning og modell

Dersom vi ser på departementstilhørighet og andel underliggende virksomheter med utgifter eller inntekter over 300 mill. kroner som allerede har etablert, eller kommer til å etablere en internrevisjon, ser vi at det er Kunnskapsdepartementet som har flest underliggende virksomheter med internrevisjon. Dette er en sektor som trolig vil ha nytte av en eller flere samarbeidsordninger. Enten i form av deling av internrevisjoner, slik som enkelte allerede har valgt i dag (Høgskolen i Bergen, Universitetet i Agder, Nord universitet og Universitetet i Stavanger), eller felles rammeavtale for innkjøp av revisjonstjenester (NTNU og Høgskolen i Østfold nevner denne muligheten i sine vurderinger).

Samarbeidsordninger kan også være aktuelt under andre departementer. Eksempelvis er det vanlig at virksomheter har budsjett for kjøp av internrevisjonstjenester fra eksterne på spisskompetanseområder, særlig knyttet til IKT. Felles rammeavtale om kjøp av IKT-revisjoner kan eksempelvis være aktuelt for virksomheter i samme sektor. Uansett har trolig nye internrevisjoner mye å lære av allerede eksisterende internrevisjoner, enten i egen sektor evt. i andre sektorer med likeartede virksomheter.

8. mars 2016 inviterte DFØ til topplederseminar for virksomhetsledere som skulle vurdere bruk av internrevisjon. DFØs direktør presenterte DFØs egne erfaringer med å vurdere bruk av internrevisjon. Det ble åpnet for at virksomheter som ønsket å samarbeide eller dele en internrevisjon, kunne ta kontakt slik at DFØ kunne vurdere en samordnings- og koordineringsrolle. Det har ikke kommet henvendelser om dette i etterkant av seminaret. Høgskolen i Lillehammer, Kunsthøgskolen i Oslo og Norsk Polarinstitutt nevner imidlertid i sine vurderinger at de er positive

til samarbeidsordninger og at internrevisjon kan bli aktuelt dersom det etableres fellesløsninger i sektoren.

Riksantikvaren nevner i sin vurdering at det kan være aktuelt å etablere en felles internrevisjon sammen med kontrollere ved de andre etatene i miljøforvaltningen og KLD. Det nevnes videre at det vil være av avgjørende betydning for Riksantikvarens deltakelse at også Miljødirektoratet deltar i en slik ordning.

Fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker oppgir at dersom de skulle ha etablert en internrevisjon, ville modell 4 – *Felles internrevisjon på tvers av likeartede virksomheter*, eller modell 5 – *Full outsourcing*, være de mest aktuelle alternativene.

3.3 Virksomheter som konkluderer med *ikke* å etablere internrevisjon

Oversikten i tabell 5 under viser hvilke virksomheter som etter en vurdering konkluderer med *ikke* å etablere en internrevisjon. Oversikten viser også utgifter og inntekter for disse virksomhetene. Videre har vi sett på om disse virksomhetene, har fått vesentlige merknader fra Riksrevisjonen i Dokument 1 for årene 2013 og 2014. Tallene er i hele 1000 kroner.

Virksomhet	Totale utg.	Beløp 01-29	Beløp 30-99	Inntekter	Merknader Dok 1 2013-2014
Statens lånekasse for utdanning	29 423 612	368 066	29 055 546	19 051 815	Nei
Husbanken	25 244 998	359 803	24 885 195	15 556 480	2014
Utdanningsdirektoratet	8 217 497	1 811 921	6 405 576	118 730	2014
Domstolene i Norge	4 289 759	4 288 377	1 382	420 191	Nei
Miljødirektoratet	2 570 315	1 216 831	1 353 485	299 444	Nei
Direktoratet for nødkommunikasjon	1 849 424	525 351	1 324 073	338 671	Nei
Norsk Kulturråd	1 272 861	161 302	1 111 560	61 836	Nei
Fylkesmannen i Oslo og Akershus	1 156 527	1 037 370	119 157	524 789	Nei
Norges vassdrags- og energidirektorat	1 156 378	467 347	689 031	38 247	2013
Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon	847 180	826 756	20 424	222 486	2013
Direktoratet for samfunnsikkerhet og beredskap	784 008	762 057	21 951	269 218	Nei
Statistisk sentralbyrå	772 186	770 625	1 561	297 113	2013/2014
Fylkesmannen i Hordaland	762 079	273 293	488 785	41 856	2014
Høgskolen i Hedmark	647 382	626 783	20 599	-	Nei
Riksantikvaren	603 674	218 841	384 833	21 062	2013/2014
Vox, nasjonalt fagorgan for kompetansepolitikk	588 615	137 892	450 723	26 006	2014
Meteorologisk Institutt	584 696	468 439	116 257	-	Nei
Arbeidstilsynet	559 331	559 331	0	78 623	2013
Norges handelshøyskole	511 557	495 345	16 212	-	Nei

Sammenstilling, vurdering og analyse

Oljedirektoratet	473 208	470 604	2 604	6 697 196	2013
Høgskolen i Lillehammer	425 271	413 460	11 811	-	Nei
Direktoratet for økonomistyring	415 964	399 741	16 223	82 556	2014
Høgskulen i Sogn og Fjordane	411 709	403 851	7 858	-	Nei
Fylkesmannen i Rogaland	408 212	244 561	163 651	27 597	Nei
Fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker	404 633	386 208	18 425	15 231	Nei
Senter for internasjonalisering av utdanning	400 735	378 343	22 392	-	Nei
Direktoratet for forvaltning og IKT	397 791	377 507	20 285	32 616	Nei
Fylkesmannen i Sør-Trøndelag	383 686	222 646	161 039	32 278	Nei
Høgskolen Stord/Haugesund	372 039	358 087	13 952	-	Nei
Arkivverket	367 549	361 157	6 392	62 599	2013
Nasjonal kommunikasjonsmyndighet	362 650	178 145	184 505	1 109 832	Nei
Høgskulen i Volda	356 619	343 767	12 852	-	Nei
Finanstilsynet	350 998	340 853	10 145	34 655	Nei
Kunsthøgskolen i Oslo	338 044	332 200	5 843	-	Nei
Fylkesmannen i Nordland	337 562	197 587	139 975	13 511	2013
Statens legemiddelverk	317 649	260 322	57 327	344 371	2014
Fylkesmannen i Sogn og Fjordane	312 980	142 591	170 389	17 875	Nei
Norsk Polarinstitutt	300 195	299 314	880	93 321	Nei

Tabell 5 Virksomheter som konkluderer med å ikke etablere en internrevisjon på nåværende tidspunkt.

Det er totalt 11 virksomheter med samlede utgifter eller inntekter på over 1 mrd. kroner som har konkludert med ikke å etablere en internrevisjon. De største virksomhetene med hensyn til totale utgifter har vesentlige øvrige utgifter (post 30–99) i form av utlån, tilskudd eller investeringer, sammenlignet med driftsutgiftene. Dette gjelder Statens lånekasse for utdanning, Husbanken, Utdanningsdirektoratet, Direktoratet for nødkommunikasjon og Norsk Kulturråd. Domstolene i Norge er stor med hensyn til driftsutgifter, men har små øvrige utgifter.

Statens lånekasse for utdanning og Husbanken har samtidig med store totale utgifter, store inntekter.

Oljedirektoratet og Nasjonal kommunikasjonsmyndighet har over en mrd. kroner i inntekter, men vesentlig lavere utgifter.

Ingen av virksomhetene med over 1 mrd. kroner i utgifter eller inntekter har hatt vesentlige merknader fra Riksrevisjonen to år på rad, men flere har fått merknader i ett av de to årene vi har sett på.

3.3.1 Avgjørende kriterier for negativ konklusjon

Det er ingen tydelig trend knyttet til hva som er avgjørende argumenter for ikke å opprette en internrevisjon blant virksomhetene som konkluderer negativ, men det er hovedsakelig tre kategorier av argumenter som går igjen:

1. Virksomheter allerede bruker internrevisjonslignende gjennomganger som kan minne om internrevisjon, men som ikke tilfredsstillende kravene i punkt 5 i R-117 (mellomting mellom en 2. og 3. linjefunksjon¹⁴), for nærmere omtale om dette se punkt 3.3.2.
2. Virksomhetene har allerede et pågående forbedringsarbeid knyttet styring og kontroll til 1. eller 2. linjen, eller har etter en vurdering identifisert forbedringsområder de ønsker å arbeide målrettet med i 1. og/eller 2. linje. Virksomhetene argumenterer således med at det er hensiktsmessig å fortsette med, eller avslutte forbedringsaktivitetene, *før* de evt. ser det hensiktsmessig med en objektiv og uavhengig 3. linje funksjon i form av internrevisjon.
3. Flere av virksomhetene vurderer også at de ikke scorer spesielt høyt på samtlige av de mer objektive kriteriene størrelse, kompleksitet, risiko og vesentlig, og har tilfredsstillende kvalitet og modenhet på styring og kontroll.

Disse tre kategoriene av argumenter kombineres med at virksomhetene mener kostnaden med å etablere en internrevisjon ikke kan forsvares i forhold til nytten ved heller å bruke ressursene på styrking av styring og kontroll i 1. eller 2. linjen.

Det er vanskelig å plassere virksomhetene i kun en av kategoriene over, da det ofte gjenspeiles flere argumenter i hver vurdering og det ikke alltid er tydelig hva som vektlegges mest. Dersom vi likevel forsøker å oppsummere argumenter fra virksomhetene med over 1 mrd. kroner i totale utgifter og/eller inntekter som har konkludert negativt, så kan Domstolene i Norge knyttes til punkt 1. Virksomheten har ikke svart på vurderingskriteriene, men opplyser at de vil ta i bruk elementer fra internrevisjon. Videre vektlegger Miljødirektoratet og Husbanken nr. 1 og 2, Oljedirektoratet vektlegger særlig nr. 2, Statens lånekasse for utdanning, Norsk Kulturråd, Nasjonal kommunikasjonsmyndighet, Norges vassdrags- og energidirektorat og Utdanningsdirektoratet vektlegger særlig nr. 2 og 3. Fylkesmannen i Oslo og Akershus¹⁵ vektlegger nr. 3.

Direktoratet for nødkommunikasjon vurderer at de scorer høyt på de objektive kriteriene, samt har begrenset modenhet på styring og kontroll. De mener som nevnt tidligere at det er hensiktsmessig å etablere en internrevisjon, dersom deres ansvarsområde og organisering videreføres.

Det er naturlig at det i en tid med strammere budsjetter og krav til innsparinger vil være mindre aktuelt å bygge opp en ytterligere forsvarslinje i systemet for styring og kontroll. Dette trekkes frem av flere som har konkludert negativt. Det er trolig vanskeligere å «selge inn» etablering av en internrevisjon i en tid hvor mange av virksomhetene er i omstilling og har kutt i sine budsjetter.

Enkelte av virksomhetene som har konkludert med ikke å etablere en internrevisjon, sier de vil vurdere bruk av internrevisjon igjen før minimumskravet om å vurdere igjen om 4 år. Dette kan enten være som følge av at de ønsker å se resultater av planlagte forbedringsarbeid som skal være gjennomført *før* neste 4 års periode, eller som følge av at virksomheten er i en eller annen form for omorganisering. Følgende virksomheter omtaler dette i sine vurderinger:

- Arkivverket har et prosjekt kalt Arkivverket 2020 hvor det er igangsatt en rekke delprosjekter og tiltak som på flere områder skal bidra til å heve nivået på virksomhetsstyring og risikostyring mv. Arkivverket vil se i hvilken grad iverksatte tiltak fungerer, og basert på dette evt. gjøre en ny vurdering i løpet av 2018.

---

¹⁴ For nærmere omtale av 2. og 3. linjefunksjoner se DFØs veiledning Trenger vi en internrevisjon? <https://pub.dfo.no/trenger-vi-en-internrevisjon/del-1-hva-er-internrevisjon-i-en-statlig-sammenheng/hva-er-internrevisjon/2/>

¹⁵ Fylkesmannen i Oslo og Akershus inngår i felles vurdering for seks fylkesmannsembeter, se punkt 2.2.2.

- Høgskolen i Stord/Haugesund er i en fusjonsprosess med to andre høgskoler. Høgskolen viser til planene om fusjon og at de trolig inngår i en vesentlig større virksomhet fra 1.1.2017. De mener det ikke er hensiktsmessig å etablere internrevisjon i en slik situasjon. Høgskolen i Sogn og Fjordane inngår i de samme fusjonsplanene. Denne virksomheten har gjennomført en vurdering, men viser til fusjonsplanene og at det kan bli aktuelt med en ny vurdering.
- Fylkesmannen i Rogaland har gjennomført en vurdering som i tillegg til Rogaland dekker fylkesmannsembetene i Nordland, Oslo og Akershus, Aust-/Vest-Agder, Hordaland og Sogn og Fjordane. Konklusjonen er at embetene både enkeltvis og samlet er for små til å etablere internrevisjon, men det vises til at regionreformen kan føre til større enheter. Det medfører at det bør gjennomføres en ny vurdering da.
- Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap opplyser om at de er svært bevisste på hvilke utfordringer direktoratet står overfor når det gjelder styring og kontroll. I 2016 har direktoratet blant annet startet et arbeid med å utvikle internkontrollen i virksomheten. De anser det ikke som hensiktsmessig å etablere en internrevisjon på nåværende tidspunkt, men vil foreta en ny vurdering av behovet allerede i 2017.
- Direktoratet for nødkommunikasjon viser til at direktoratets fremtidige rolle og organisering er til behandling i Justis- og beredskapsdepartementet og at en ny vurdering må foretas når dette er avklart.

3.3.2 Internrevisjonslignende ordninger som er i bruk blant virksomheter som har konkludert med ikke å etablere en internrevisjon

Flere av virksomhetene som ikke skal etablere en internrevisjon, bruker internrevisjonslignede gjennomganger på deler av virksomheten per i dag. Under har vi oppsummert ordninger som disse virksomhetene viser til i sine vurderinger:

- Statens legemiddelverk opplyser at de gjennomfører 15–30 interne revisjoner etter ISO 9001 hvert år. Revisjonene blir ledet av en kvalitetssjef. Det er to fast ansatte revisorer, samt om lag 15–25 internt ansatte fra ulike avdelinger som deltar på ulike oppdrag. I tillegg har virksomheten en rekke internasjonale faglige organ som fører tilsyn og gjør evalueringer/benchmarks. En endring i innretningen i tråd med R-117, mener virksomheten vil kreve økte ressurser. Dette mener virksomheten ikke vil gi effekt på styring og kontroll utover det systemet de allerede har innført i dag.
- Husbanken hadde frem til 2005 en internrevisjon som nå er organisert som en kontrollenhet/stabsfunksjon. Denne kontrollenheten fungerer på mange måter som en internrevisjon. Omgjøring av denne kontrollenheten slik at den er i henhold til R-117, vil kreve økte ressurser. Husbanken har derfor konkludert med at dagens modell i hovedsak er den som er best tilpasset Husbankens virksomhet og ressursituasjon. Husbanken opplyser om at selv om det ikke velges en løsning med etablering av en internrevisjon, kan det være hensiktsmessig å bygge opp kompetanse på anerkjente standarder for internrevisjon.
- Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon (DSS) opplyser om at internrevisjon allerede er en del av DSS sitt system for styring og kontroll. DSS gjennomfører interne sikkerhetsrevisjoner, miljørevisjoner, eksterne gjennomganger knyttet til sikkerhet, effektivisering og informasjonssikkerhet. Ledelsen i DSS vurderer at etablering av

internrevisjon iht. R-117 ikke er hensiktsmessig nå, men at en evt. slik etablering vil bli løpende vurdert.

- Statistisk sentralbyrå opplyser at de bestiller enkelte revisjonstjenester eksternt etter behov og at de vil fortsette å bruke ekstern bistand til å gjennomføre revisjonslignede oppdrag på mer avgrensede områder. I tillegg benytter de fagfellevurderinger og kvalitetsgjennomganger av statistikkproduksjon.
- Miljødirektoratet opplyser om at de har en egen tilsynsavdeling som gjennomfører interne revisjoner på avgrensede områder, en rekke interne arbeidsgrupper som utfører gjennomganger på enkeltområder samt eksterne revisjonsmiljøer som engasjeres ved behov.
- Senter for internasjonalisering (SIU) har per i dag knyttet til seg et eksternt fagmiljø om kjøp av revisjonstjenester knyttet til programmet Erasmus +som skal reforhandles i 2016. SIU finner det hensiktsmessig å vurdere en utvidelse av denne avtalen til å omfatte alle områder i virksomheten. SIU vil altså vurdere en modell med full outsourcing av revisjonstjenester. Som tidligere omtalt har denne virksomheten ikke konkludert klart og således blitt tatt med i «nei»-kategorien.

3.3.3 Plan for videre arbeid med styring og kontroll

Hovedvekten av virksomhetene som konkluderer med at de ikke skal etablere en internrevisjon, omtaler plan for videre arbeid med å styrke styring og kontroll i sine vurderinger. Enkelte nevner også at de vil videreutvikle 2. linjefunksjoner mer i retning av en 3. linjefunksjon og at det vil være aktuelt med enkeltkjøp av objektive og uavhengige gjennomganger på avgrensede områder fra eksterne.

Det er DFØs inntrykk at virksomhetene gjennom arbeidet med å utarbeide vurderingen har fått økt bevissthet knyttet til status på egen styring og kontroll, ut fra vurdering av virksomhetens størrelse, kompleksitet, risiko og vesentlighet samt modenheten og kvaliteten på styring og kontroll. Dette har trolig også bidratt til at virksomhetene har fått på plass konkrete planer om tiltak for hvordan utbedre svakheter, og «press» til å gjennomføre tiltak før neste vurdering av bruk av internrevisjon er påkrevd.

3.4 Bruk av DFØs veiledningsmaterieil

DFØ publiserte 20. mai 2015 i forbindelse med utsendelse av R-117, veiledningsmateriellet *Trenger vi en internrevisjon? – Veiledning for statlige virksomheter som skal vurdere å etablere en internrevisjon*. Veiledningsmateriellet består av en Del 1 som beskriver *hva* internrevisjon er, samt en mer praktisk rettet Del 2, som sier noe om *hvordan* virksomhetene kan gjennomføre en vurdering.

Formålet med veiledningsmateriellet var å gi virksomhetene som er omfattet av kravet om å vurdere bruk av internrevisjon, et godt grunnlag både for å forstå hva internrevisjon er og hvilken merverdi en slik funksjon kan gi, og en fremgangsmåte knyttet til å gjennomføre vurderingen, slik at denne ble gjort på mest mulig ensartet måte. Del 2 inneholder også en sjekklister som eksemplifiserer og operasjonaliserer de pålagte vurderingskriteriene størrelse, kompleksitet, risiko, vesentlighet og modenhet og kvalitet på styring og kontroll.

45 virksomheter vi har mottatt vurderinger fra, oppgir eksplisitt at de har benyttet veiledningsmateriellet fra DFØ. 25 av disse virksomhetene valgt også å legge ved kopi av utfylt sjekklister knyttet til hovedkriteriene størrelse, kompleksitet, risiko, vesentlighet og kvalitet og modenhet på styring og kontroll.

Det er ingen krav til bruk av veiledningsmateriellet til DFØ og det er trolig flere som har benyttet dette veiledningsmateriellet enn de som oppgir dette i sine vurderinger. DFØ kjenner til flere slike eksempler. Uansett viser tallene at omtrent 63 % av virksomhetene med sikkerhet har benyttet veiledningsmateriellet.

Det er positivt at så mange er kjent med og har benyttet veiledningsmateriellet.¹⁶ Vårt inntrykk er imidlertid at enkelte virksomheter har lagt for stor vekt på avkrysningen i sjekklister knyttet til vurderingskriteriene som grunnlag når de har konkludert. Videre kan det virke som at et par virksomheter ikke har vurdert andre modeller enn modell 1 (egen intern enhet) når de har konkludert med at internrevisjon blir for kostbart for virksomheten. Det kan også tyde på at et par virksomheter heller ikke har fått grep om sentrale hovedforskjeller mellom bruk av en 2. og 3. linjefunksjon og den objektive og uavhengige rollen en internrevisjon har, samt virkeområde for denne (hele virksomheten som utgangspunkt for prioritering av revisjonsprosjekt versus kun utvalgte deler av virksomheten).

Vårt hovedinntrykk er likevel at virksomhetene i all hovedsak har forstått hensikten og brukt veiledningsmateriellet på en fornuftig måte. Flere har gitt tilbakemeldinger om at det har vært nyttig å ha et veiledningsmaterieell å støtte seg på i arbeidet med vurderingen.

---

¹⁶ Vi har kun statistikk for treff på nettside og veiledningsmaterieell fra 1. november 2015. Internrevisjonssidene på dfo.no har hatt 2135 besøk av 871 unike brukere fra perioden 1.11.2015 til 31.5.2016. Veiledningen *Trenger vi en internrevisjon?* har hatt 1364 besøk av 850 unike brukere i samme periode. Med tanke på at det kun er 72 virksomheter som er pålagt krav om å vurdere bruk av internrevisjon, synes disse tallene tilfredsstillende.

4 Avsluttende kommentarer

4.1 Virksomheter med internrevisjon som andel av statens utgifter

Per juni 2014 viste rapporten *Bruk av internrevisjon* og kartleggingen at 22¹⁷ statlige virksomheter benyttet internrevisjon.

Per 20. juni 2016 har ytterligere 22 virksomheter allerede tatt i bruk, eller besluttet å ta i bruk internrevisjon innen 3 år. De aller fleste virksomhetene vil etablere en internrevisjon før 2018¹⁸. Totalt er det således 45 statlige virksomheter, inkludert Forsvarsdepartementet, som har etablert eller konkludert med å etablere internrevisjon per 20. juni 2016. Disse virksomhetene dekker 49 pst. av statsbudsjettets totale utgifter ekskl. Statens pensjonsfond utland. Trekker vi ut overføringer til kommunene og helseforetakene (som har separate ordninger for internrevisjon), dekker virksomheter med internrevisjon i staten 64 pst. av statens totale utgifter.

4.2 Bruk av internrevisjon i Sverige

Ekonomistyrningsvärdet i Sverige forvalter *Internrevisions förordningen* og utarbeider en årlig rapport om den statlige internrevisjonen. Per 2015 er det 68 statlige virksomheter som regjeringen har pålagt å bruke internrevisjon. Det utgjør om lag 1/3 av de statlige virksomhetene i Sverige.

Ifølge rapporten *Bruk av internrevisjon i staten* (side 5) dekker statlige virksomheter med internrevisjon i Sverige over 90 pst. av statens totale utgifter. Antallet internrevisjoner og virksomheter med internrevisjons andel av statsbudsjettet er altså en del høyere i Sverige, selv om vi ikke har oversikt over hvordan denne andelen er beregnet for Sverige.

Antall årsverk utført av ansatte i internrevisjoner i Sverige var i 2015 139 (ressurser i egen virksomhet til gjennomføring av revisjoner kommer i tillegg)¹⁹. Per 2014 var tilsvarende tall for Norge 60 årsverk (jamfør *Bruk av internrevisjon*, side 29). De mottatte vurderingene gir ikke tilstrekkelig godt grunnlag for å anslå antall årsverk etter etablering av internrevisjon i de virksomhetene som har konkludert ja.

4.3 Er formålet med reguleringen oppnådd?

Formålet med reguleringen og de nye kravene om internrevisjon er ifølge rundskriv R-117 å etablere mer forutsigbare rammer for internrevisjon i staten og tilrettelegge for økt bruk av internrevisjon, i hovedsak basert på den enkelte virksomhets vurdering av eget behov.

Det er DFØs inntrykk at det har blitt en større modenhet og forståelse for hva internrevisjon er, og hvilken merverdi en slik funksjon kan gi i statsforvaltningen etter at reguleringen ble innført.

---

¹⁷ Oversikten fra rapporten *Bruk av internrevisjon i staten*, juni 2014 viste at 22 virksomheter benyttet internrevisjon. Dette var inkludert Forsvarsdepartementet, Nasjonal sikkerhetsmyndighet (under 300 mill. i innt./utg.) og Opplysningsvesenets fond. Statens kartverk var ikke inkludert i oversikten fra 2014 men opplyser om at de har hatt internrevisjon siden 2011.

¹⁸ Fiskeridirektoratet opplyser i sin vurdering at de tar sikte på Modell 5 med en gradvis innfasing over 2–3 år.

¹⁹ Jf. Redovisning av den statlige internrevisjonen 2016, side 24.

Innholdet i mottatte vurderinger, inntrykk fra kurs og nettverk, henvendelser til DFØ og NIRF, bruk av veiledningsmateriell og besøk på DFØs nettsider om internrevisjon underbygger dette.

Det er trolig også oppnådd en økt bevissthet knyttet til egen styring og kontroll i virksomhetene som har gjennomført en vurdering. En vesentlig andel av mottatte vurderinger peker på identifiserte forbedringsområder og plan for videre arbeid for å utbedre disse. Punkt 4 i R-117 stiller krav om at vurderingen skal gjøres regelmessig og minst hvert 4 år. Ved vesentlige endringer i risikobildet eller i virksomheten for øvrig, skal en ny vurdering gjøres. Enkelte virksomheter har allerede forskuttert og kommentert i sine vurderinger at de vil gjennomføre en ny vurdering før det har gått fire år, for å vurdere hvorvidt iverksatte tiltak knyttet til styring og kontroll har gitt effekt. Kravet om regelmessig å vurdere bruk av internrevisjon vil trolig bidra til å øke trykket på forbedringsarbeidet og på vurderinger av effekten av de forbedringstiltak som gjennomføres.

Med en dobling av nye internrevisjoner i staten basert på 61 mottatte vurderinger fra virksomheter omfattet av kravet om å vurdere bruk av internrevisjon, tyder dette etter DFØs vurdering på at formålet med de nye kravene i stor grad er oppnådd.